

MIR

Drama v 5 dejanjih

Osebe: Lipar (gruntar in ključar), Petač (gruntar in ključar), župnik, Tone (Liparjev sin), Micika (Petačeva hči), Andrej (Liparjev hlapec), Liparica, Petaška, Janez, Matevž, Jožek, France in Miha (fantje), Jerica, Anica, Ivanka, Rezika in Nežika (dekleta), Gosar, Jamnik in Jenka (kmetje), Lovriček (krčmar), možje, fantje, žene, dekleta, otroci, berač Anžek.

Dejanje se godi na vasi ob žegnanju, v kmečki sobi, v gostilni in ob gozdni poti.

I. dejanje

1. prizor

Gozdna pot in travnik, Jerica, Anica, Ivanka, Rezika, Nežika. Prihajajo s polja (od leve na desno), pojoč.

Jerica: Ali si govorila z njim?

Anica: Pusti to! Ali ste slišale, kaj so imeli danes Liparjevi in Petačevi na polju. Jaz sem ravno nesla južino.

Nežika: Pa takole se gredo zmerjat, da sliši vse polje.

Ivanka: Čudno! Do sedaj so bili vedno prijatelji.

Rezika: Tone in Micika pa sta bila tiha kot miši.

Anica: O, to se bo kmalu poravnalo. Kolikokrat se tako prepirajo.

Ivanka: Ne vem, to so čudni ljudje.

Odidejo za kulisami pojoč.

2. prizor

Fantje gredo s polja (od leve na desno).

Janez: Stopimo no malo hitreje, da jih dohitimo.

Matevž: Glej ga no, ali se ti mudi za Nežiko?

Janez: No, pa ne! Ali ste bili s Tonetom kaj skupaj?

France: Jaz sem ga srečal pri Sovinčevem kozolcu, pa se mu ni dosti ljubilo govoriti.

Jožek: Presneto je vpil Lipar. Preveč mu je rekel. Nobeden bi si tega ne pustil.

Miha: Iz tega pa bo nekaj. — Kaj pa Tone in Micika?

Od desne pojenja petje. Hripav smeh.

France: Kaj pa ta malhar rogovili tu okoli. Pa ne, da bi šel danes še k Savi!

3. prizor

Berač Anžek (pride momljaje od desne).

Janez: Anžek, kam pa sedaj pod noč?

Anžek: Na Koroško!

France: Zdaj jo pa imaš! Anžek, ti si poreden!

Anžek: Malo poreden, dosti vreden. Nič poreden, malo vreden! Fantje, zapojte no malo, spredaj so punce! Ali ste skregani, da hodite za njimi kakor skopuh za procesijo?!

Jožek: Stopimo no malo hitreje. (Zapoje). Slavček milo je naglašal... (Izginejo na desni.)

4. prizor

Anžek počasi proti levi, od koder pride Tone z Liparjem.

Anžek: Bog daj en lep večer!

Tone (zamrmra nekaj in gre z očetom mimo njega).

Anžek (zase): Danes sta pa pusta ko dren. Pa imam le rad tegale Toneta. (Odide na levo.)

Lipar (obstane): Ti, Tone! Ne vem, če je res, da imaš ti nekaj z Miciko?

Tone (molči).

Lipar: Od danes naprej sta si tuja, da veš. Lahko dobiš drugo in Liparjev grunt tudi ni tako slab, da bi ga morali ravno Petačevi podpirati. (Odide na desno.)

Tone: Da se je moralo tako neumno plesti. Radoveden sem, kaj pravi Micika. Saj me mora vsak čas dohiteti. (Čaka.)

5. prizor

Micika pride od leve z jerbasom na glavi.

Tone: Dober večer, Micika. Ali se ti ne zdi vse tole neumno?

Micika: Morebiti. (Hoče naprej).

Tone: Kam se ti pa tako mudi? Počakaj no malo. Ali si ti tudi huda?

Micika (se mu ogne in odide na desno).

Tone (gleda nekaj časa za njo, potem zase): Naj bo, vsi so enaki! Pa jih bo že minilo. (Hoče oditi.)

6. prizor

Anžek od desne.

Anžek: Prav imaš, Tone, vsi so enaki. Napihnjeni kakor žabe! Midva pa zato nič ne marava, ampak hočeva čakati, kako se bodo unesli. Nič se ne boj, Tone!

Tone: Danes me pusti na miru. Človeku se vedno ne ljubi in jaz mislim, da se na svetu tudi za Anžeka najde kako lepše delo, kot za grmom prisluškovati!

Anžek: Svet je velik, Tone, in poln praznote. Kdo more reči, da samo Anžek sliši Liparjevega Toneta, ko govori sam s seboj, kakor tisti gospod Janez, ki so sebe oštevali, če so jim ljudje nagajali. Tudi gospoda Janeza je Anžek slišal, pa vendar ni prisluškoval.

Tone: Ne čvekaj, pa povej, kaj hočeš. Misliš, da ima vsak čas kot ti.

Anžek: Tega pa spet ne mislim. Vem pa, da ima veliko ljudi manj časa ko jaz, ki ti ga lahko posodim na cente, če boš le dobro plačal in če ga ne boš zapravljal takole kot sedaj, ko si hud. Aha, vprašal si, kaj hočem. Jaz hočem, pa ne vem, če bo dosti pomagalo, da si ti hud na vse Petačeve, samo na Miciko ne.

Tone: Če nimaš drugega, pa bi bil še o tem tiho. Škoda časa.

Anžek: Še nekaj drugega imam, ti furja furjasta. Če Micika, kakor sem ravno slišal, ne da bi prisluškoval, noče s teboj govoriti, bo pa govorila z menoj, ki sem lepši fant, samo da mi ti kaj naročiš zanjo. Midva se boljje razumeva!

Tone: Saj se bova še kaj videla. Pa lahko noč! (Odide na desno.)

7. prizor

Anžek: Pa se je le unesel. Noben človek na zemlji ne misli, da bo imel Anžek dobiček od tega prepira. Hahahaha, kako se bodo še radi imeli, da bo veselje! Budalo, kaj blebečem. Ne, Petača ne sme nihče rad imeti, vsaj jaz ne. — Vidiš ga starega skopca, že gre. Na morem ga rad imeti, čeprav imam vse druge ljudi na svetu rad. Bog me spreobrni. Čakaj, za onole smreko stopim.

8. prizor

Petač od leve, pokašljujoč in govoreč sam s seboj.

Petač: Še žal mu bo, kdaj je rekel Petaču lump. Kaj pa misli, da je: gruntar, ključar. To vse je Petač tudi in še več. Ne morem ga videti, zakaj bi bil hinavski in prijazen ž njim. Še se boš kesal, le počakaj!

Anžek stopi izza smreke.

Anžek: Ali pa ne, moj srčni prijatelj Petač.

Petač: Umazanec molči! Kdo te je kaj vprašal!

Anžek: Umazanec gori, umazanec doli. Vprašanje pa je, kdo je umazan? Ne, Petač, ne! On da vsakemu beraču najmanj groš in kruh in vsega, kar hoče. Meni vsaj je že dal toliko, da sem do grla sit in se mi nič več ne ljubi beračiti. In vendar sem sedajle žejen in lačen in umazan. Toliko pa le ne ko ti, ki si mi že toliko dobrega storil, da le še čakam, kdaj boš župan, da me daš na prvi hrast obesiti.

Petač (skoči proti njemu): Tiho capin! Če ne, te zmeljem, da živ svet ne bo več vedel o tebi! Zgaga . . .

Anžek (se mu oprezno umika): Zgaga in spaka in vse, kar hočeš. Seveda: Zgaga — potem ti ni bilo težko prevzeti mi dekle, me zapoditi ko cigana iz vasi. O . . . (*Anžek dvigne prst.*) Zgaga sem in zgago ti bom delal, kjer ti bom le mogel, ti okrutnež! (*Se nasloni na drevo.*) Petač, življenje si mi uničil in srečo in vse si mi vzel, kar mi je bilo drago . . .

Petač (stopi s stisnjenimi pestmi proti Anžku): Molči, pravim še enkrat! Že davno sem opravil s teboj, zakaj mi že ne daš miru! Star si že . . .

Anžek: Star, star ko ti. Ali staro sovražstvo ne zarjavi in jaz te sovražim, kakor sem ljubil njo . . . In ne odjenjam . . .

Petač (seže v žep in mu ponudi denar): Na tole! Pa pojdi drugam, saj tudi drugje ljudje dajo vbogajme.

Anžek (ga udari po roki): Proč, proč s tem! S tem si mi ukradel njo, ali jo hočeš sedaj kupiti? Kje pa si imel denar takrat, ko sem te prosil za svojo mater, zverina.

Petač se naglo obrne in hoče oditi. Anžek mu zaskoči pot.

Anžek: Oho, le počakaj še! Saj te menda ni strah. Vidiš, skoraj bo posijal mesec in tako lepo bova govorila o starih, lepih časih, hahaha! Kaj se kremžiš, kakor da bi prišlo nate štirinajst griž? Pa pojdi, saj vem, kje si doma. No, zakaj pa ne greš . . .

Petač: Pusti me, Anžek, star sem že, daj mi mir . . .

Anžek: Star si in smrti se bojiš! Le boj se je, moja sestra je in te ima rada ko jaz. Veš, na kaj ravno mislim: Kako lepi so se zdeli moji, no, no, tvoji Manici tisti svetli tolarčki, kako so jo lepo omamljali, da je pozabila na greh . . . Nekaj lepega je denar, kajne, Petač, samo malo peče včasi . . .

Petač: Ti si hudoba . . . (*Odide na desno.*)

Anžek (skoči za njim): Kaj si rekel? Hudoba! Saj res, strašil te bom. Škoda, da mesec nima mojih oči, da bi mi povedal, če sem dober za strašilo... Hahaha... Žejen sem. Ne grem k Savi, je predaleč. Pri Lovričku imajo še luč... Tja stopim, ni daleč tja. Pa moram vendar eno zapeti, če ne mi bo dolgčas, ker bi mi sicer nihče ne plačal. Tole bom zapel:

Le tisti je pri hiši en dober gospodar,
ki vsakemu beraču en božji da denar...
Pojoč gre počasi proti desni.

10. prizor

Od desne prihajajo fantje, ogrnjeni s suknjiči in s sekirami v rokah.

Janez: V čigav del gremo najprej?

Matevž: V Žargarjevega pojdemo. Najlepše smreke so tam. Dva velika mlaja se morata dobiti tam.

France: Škoda, da nimamo Anžeka s seboj. Bi nam vsaj pravil svoje burke in pel svoje pesmi... Gotovo je pri Lovričku.

Andrej stopi izza kulis.

Tone: Saj stoji tamle Andrej, pojdi pomagat.

Andrej: Tebi pa še vedno, Tone. Nič ne maraj, če je Micika huda. Tako bo še mehka ko raztaljen vosek, da le pride malo ognja... Nad mlaje greste...

Miha: Andrej, na tobak pa nam zapoj od Bosne!

Andrej (zapoje): Ko smo Bosno not jemali,
pa se nismo Turka bali,
Turka bilo kot nesnage,
smo ga pomedli dol iz Prage...

Fantje z Andrejem zaukajo.

Tone (zauka): Danes je naš večer fantje! Ali gremo potem k Lovričku?

Jožek: Seveda! Potem pa vasovat! Saj greš z nami.

Tone (pomišlja): Grem. Sedaj pa nad smreke!

Počasi izginjajo na levo, pojoč: Oj, zdaj gremo...

Konec I. dejanja

TRIJE FRAGMENTI ANTONA LESKOVCA

V šesti številki Loških razgledov nam je Ela Gros lepo zaokroženo predstavila življenje in delo dramatika in literata Antona Leskovca, loškega rojaka. Prezgodaj umrli pisec je del svoje zapuščine obdržal v rokopisih, ki jih hranijo v Ljubljani in v Mariboru.

Po smrti staršev je Anton Leskovec preživel čas, ko ni bil na gimnaziji v Kranju ali pozneje študiral v Pragi, v Retečah pri stricu, maminem bratu Andreju Kušarju.

Poleti 1972 so naredili na Kušarjevi domačiji v Retečah novo ostrešje. Sedanji lastnik stavbe Franc Kušar je ob tej priliki obvestil arhiv in muzej, ki sta prevzela pomembnejše gradivo s podstrešja.

Našlo se je nekaj Leskovčevih manj pomembnih osebnih dokumentov, prepis spričevala o odličnem uspehu na kranjski gimnaziji vseh osem let, nekaj še neiden-